

OPAS VANHEMMALLE LAPSEN KOULUNKÄYNNIN TUKEMISEEN

Miten tukea lasta oppimisen
ja koulunkäynnin haasteissa
koulupolulla?

Johanna Mäki-Havulinna & Kristiina Kydén

Oppimisen käytännön tuki - Lobelia ry

OPAS VANHEMMALLE LAPSEN KOULUNKÄYNNIN TUKEMISEEN

Miten tukea lasta oppimisen ja koulunkäynnin
haasteissa koulupolulla?

Johanna Mäki-Havulinna & Kristiina Kydén

OPAS VANHEMMALLE LAPSEN KOULUNKÄYNNIN TUKEMISEEN

Miten tukea lasta oppimisen ja koulunkäynnin
haasteissa koulupolulla?

Oppimisen käytännön tuki – Lobelia ry

Kustantaja: **Oppimisen käytännön tuki – Lobelia ry**

www.oppimisentuki.lobelia.com

Toimitus: Emina Felsch

Kansi: Oppimisen käytännön tuki – Lobelia ry

Taitto: Oppimisen käytännön tuki – Lobelia ry

© 2023 Tekijät ja Oppimisen käytännön tuki – Lobelia ry

Tämän teoksen osittainenkin kopiointi on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty. Kaavioiden ja käsitekarttojen kopiointi on sallittu paitsi kaupallisiin tarkoituksiin.

ISBN 978-952-69479-4-5 (nid.)

ISBN 978-952-69479-5-2 (pdf)

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

SISÄLTÖ

ALKUSANAT	7
I OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUEN JÄRJESTELMÄ	9
Tuen järjestelmä	9
Tiivistelmä	11
II OPPILAAN TUKI KOULUSSA	12
Kolmiportainen tuki	12
Yleinen tuki	15
Eriyttäminen	16
Tukiopetus	19
Osa-aikainen erityisopetus	21
Painoalueopetus	22
Yksilöllistetty oppiaine	23
Erityisluokka	24
Tiivistelmä	26
III OPPILASHUOLTO OPPILAAN JA KODIN TUKENA	27
Mitä on oppilashuolto?	27
Yhteisöllinen oppilashuolto – ensisijaista ja ennalta ehkäisevää	28
Yksilökohtainen oppilashuolto – oppilaan moniammatillinen tuki	30
Tiivistelmä	33
IV OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET KOULUSSA	34
Oppilaan oikeudet	34
Oppilaan velvollisuudet	37
Huoltajan oikeudet ja velvollisuudet	37
Tiivistelmä	39
V OPPILAAN TUKEMINEN KOTONA	40
Arjen tukeminen	40
Oppimisen tukeminen	43
Lukemisen tukeminen	57
Ohjeita lukemisen harjoitteluun	58
Ohjeita kynäotteen harjoitteluun	60

VI ERITYISET PAINOALUEET – TEHOSTETUN TUEN VAHVA SISÄLTÖERITYTTÄMINEN	61
Ennen painoalueopetukseen siirtymistä	63
Painoalueopetukseen siirtyminen – pedagoginen arvio	66
Painoalueopetukseen siirtyminen – tehostetun tuen oppimissuunnitelma	67
Tiivistelmä	71
VII ARVIOINTI	72
Arvioinnin tehtävät	72
Arvioinnin kohteet	72
Opettanut opettaja arvioi	75
Tiivistelmä	76
LÄHTEET	78

ALKUSANAT

Nuoren välitodistuksessa vilkkuu kolme nelosta ja mikään tarjottu tuki ei kelpaa. Kotona ovi pamahtaa kasvojen edestä kiinni, kun nuori linnoittautuu huoneeseensa kännykän kanssa. Tällaisella hetkellä on hyvin ymmärrettävää, että vanhempi kokee maailman kaatuvan päällensä. Kun kysymys on lapsen koulunkäynnistä, tulee tunne, että olisiko vain parasta nostaa kädet pystyyn ja antaa periksi. Juuri silloin on ehkä vaikea uskoa, että lapsi ja nuori tarvitsee kaikesta huolimatta arjen rutiineja ja aikuisen puuttumista. **Opas vanhemmalle lapsen koulunkäynnin tukemiseen** tarjoaa apua koulunkäynnin haasteisiin ja antaa tietoa koulun tukikeinoista.

Vanhemman on tärkeää tietää, millaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea koulussa saa ja miten hän voi itse tukea lastaan kaikissa pulmallisissa tilanteissa - joskus niissäkin tilanteissa, kun varsinaisia ongelmia ei ole.

Opas vanhemmalle lapsen koulunkäynnin tukemiseen peräänkuuluttaa lapsen arkirutiinien tärkeyttä ja vuorokauden rytmittämistä siten, että aikaa riittää hauskuuteen, mutta myös velvollisuuksiin, kuten koulunkäyntiin ja läksyjen tekemiseen.

Kirja antaa tietoa tuen muodoista koulussa ja tärkeitä vinkkejä siitä, miten vanhempi voi tukea lastaan oppimisen ja koulunkäynnin haasteissa. Kolmiportainen tuki, inkluusio tai pedagoginen arvio saattavat olla vanhemmille vain sanahelinää, joka ei konkretisoidu ilman avaamista tai perusteellista tiedonhakua. Tässä kirjassa kerrotaan, mitä koulun tukitoimet tarkoittavat käytännössä ja miten oppilashuolto voi tukea lasta koulussa. Vanhemman on hyvä tietää omista ja lapsensa velvollisuuksista ja oikeuksista koulumaailmassa. Tietoon pohjautuva rakentava yhteistyö koulun kanssa on paras lähtökohta vanhemmalle, kun käsitellään lapsen oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen tuen asioita.

Kirjassa viitattut asetukset ja lainsäädäntö on pyritty esittämään selkeästi arjen ja käytännön näkökulmasta. Ensimmäisessä luvussa tarkastellaan lyhyesti oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestelmää. Toisessa luvussa selvitetään tuen muotoja koulussa. Kolmannessa luvussa käsitellään oppilashuollon kysymyksiä. Neljännessä luvussa perehdytään huoltajan ja oppilaan oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Viidennessä luvussa annetaan vanhemmalle vinkkejä siihen, miten hän voi tukea lastaan kotona oppimisen ja koulunkäynnin asioissa. Lisäksi luvussa käsitellään hyvän oppimisen lähtökohtia ja perusedellytyksiä. Kuudennessa luvussa esitellään erityiset painoalueet, jotka mahdollistavat oppiaineen opiskeluun keskittymisen. Arvioinnin keskeiset periaatteet esitellään seitsemännessä luvussa.

Kirjoittajat toivovat tämän tiiviisti ja olennaiseen keskittyvän teoksen antavan vanhemmille lisää tietoa koulun tuen kysymyksistä. Tämä kirja voi toimia sysäyksenä uusiin luoviin ideoihin ja toimintamalleihin kotona. Tärkeintä vanhemmalle on lapsen tukeminen ja rinnalla kulkeminen. On hyvä muistaa, että lahjakkuutta on monenlaista - jokainen lapsi on tärkeä koulumenestyksestään huolimatta.

I OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUEN JÄRJESTELMÄ

Tuen järjestelmä

Koulumaailmaa on kehitetty ja muutettu viimeisten kymmenien vuosien aikana. Se koulu, jota lapsen vanhemmat kävivät, oli erilainen kuin nykyinen peruskoulumme. Perusopetuslain muutoksessa vuonna 2010 päätettiin, että tarvittava tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin. Käytännössä tämä johti siihen, että vähitellen erilliset erityiskoulut lakkautettiin ja oppilaat siirtyivät lähikouluun. Tätä kutsutaan **inklusiiviseksi koulutuspolitiikaksi**. Monissa kunnissa on perustettu erityisluokkia yleisopetuksen luokkien rinnalle.

Koulun arjessa oppilaan tuen järjestelmä tunnetaan **kolmiportaisena tukena**, joka käsittää yleisen, tehostetun ja erityisen tuen. Tuki etenee siten, että tuen määrä lisääntyy vaiheittain.

Portaittaisen tuen tavoitteena on vahvistaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea mahdollisimman pian tarpeen ilmetessä, suunnitella oppilaan tukea moniammatillisesti ja parantaa tuen saannin joustavuutta ja suunnitelmallisuutta. (Laki perusopetuslain muuttamisesta 642/2010; Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010)

Laadukkaan perusopetuksen lähtökohtana on ehkäistä jo ennakolta oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia. Asiasisältöihin ohjaamisessa ja niiden opettamisessa käytetään erilaisia tukimuotoja. Vuoden 2014 opetussuunnitelma ohjaa käyttämään tukitoimia, jotka valitaan oppilaan ja oppilasryhmien tarpeiden mukaan. Tärkeitä asioita ovat oppiaineisiin liittyvä tukeminen, oppilaiden ohjaus

omien vahvuuksien ja haasteiden tiedostamiseen ja hyödyntämiseen sekä erilaisten oppimisen tapojen käyttäminen oppimisessa. Opetussuunnitelmassa painotetaan eriyttämistä, tukiopetusta ja opetusryhmien muuntelua. Tärkeänä pidetään opettajien, oppilashuollollisen ja muun henkilökunnan yhteistyötä sekä yhteistyötä koulun ja kodin välillä.

Jotta opettaja kykenee varhaisessa vaiheessa tunnistamaan oppilaidensa tuen tarpeet, hänen on tunnettava oppilaansa vahvuudet ja haasteet. Koulussa tukea on saatavilla, mutta joskus oikeanlaisen tuen löytäminen voi kestää jonkin aikaa. Tämän takia on tärkeää seurata tuen vaikutusta oppilaan koulunkäyntiin niin kotona kuin koulussa. Tarvittaessa tukea voidaan muuttaa tai lisätä nopeastikin. Tässä myös kodin näkökulma lapsen tilanteesta on tärkeää tuoda esille, kun koulussa mietitään oppilaan tukea.

Kun lapsi saa tavallista enemmän ja säännöllisemmin tukea, se kirjataan tuen suunnitelmaan. Tällöin puhutaan tehostetusta tai erityisestä tuesta. Oppilaalle annettu tuki ja sen vaikutus dokumentoidaan tuen lomakkeisiin, mikä palvelee myös opettajien työskentelyä. Lomakkeet ovat nähtävillä huoltajille opetuksen järjestäjän valitsemassa sähköisessä järjestelmässä.

Opas vanhemmalle lapsen koulunkäynnin tukemiseen tarjoaa apua koulunkäynnin haasteisiin ja antaa tietoa koulun tukikeinoista. Vanhemman on tärkeää tietää, millaista oppimisen ja koulunkäynnin tukea lapsi saa koulussa ja miten vanhempi voi itse auttaa lastaan oppimisen tukemisessa - joskus niissäkin tilanteissa, kun varsinaisia ongelmia ei ole. Opas vanhemmalle lapsen koulunkäynnin tukemiseen peräänkuuluttaa lapsen arkirutiinien tärkeyttä ja vuorokauden rytmittämistä siten, että aikaa riittää hauskuuteen, mutta myös velvollisuuksiin, kuten koulunkäyntiin ja läksyjen tekemiseen.

Kirja antaa tietoa tuen muodoista koulussa ja tärkeitä vinkkejä siitä, miten vanhempi voi tukea lastaan oppimisen ja koulunkäynnin haasteissa. Kolmiportainen tuki, inkluusio tai pedagoginen arvio saattavat olla vanhemmille vain sanahelinää, joka ei konkretisoidu ilman avaamista tai perusteellista tiedonhakua. Tässä kirjassa kerrotaan, mitä koulun tukitoimet tarkoittavat käytännössä ja miten oppilashuolto voi tukea lasta koulussa. Kirjassa viitatu asetukset ja lainsäädäntö on pyritty esittämään selkeästi arjen ja käytännön näkökulmasta.